

Joseph E. Stiglitz, Columbia Üniversitesi'nde profesör ve 2001 Nobel Anma Ödülü sahibidir, Ekonomik Performans ve Sosyal İlerlemeyi Ölçüm Komisyonu Başkanı olarak görev yapmıştır.

JOSEPH E. STIGLITZ

Yüz teori ortaya çıksın

Fikir meydanları da genellikle olması gerekenden daha kötü şekilde işler. Ekonominin karmaşıklığı konusunda insan yanılabilirliği ve kusursuzluktan uzak anlayışı ile dolu bir dünyada **Yeni Ekonomik Düşünce İnisiyatifi (INET),** alternatif düşünce kollarının peşinde olmayı vadediyor ve böylece hiç değilse maliyeti büyük bu piyasa kusurunu daha iyileştiriyor.

Ekonomik ve mali kriz, uzun süredir gündemde olan pek çok fikri sınadığından, ekonomi mesleği için etkili bir an oldu. Eğer bilim, onun yeteneği ile geleceği tahmin etmek için tanımlanırsa, ekonomi mesleğindekilerin çoğunun başarısızlığı yaklaşan krizi görememiş olmaları ve bu da mesleki büyük bir kaygıya yol açmalı.

Aslında, ekonomi mesleğinde genellikle farkına varılandan çok daha büyük fikir çeşitlilikleri bulunur. Bu yılın Nobel Ekonomi Ödülü sahipleri, çalışmalarında alternatif yaklaşımları işleyen iki bilim insanı oldu. Ekonomi alanında, çoğu piyasaların etkin ya da istikrarlı olmadığını ya da ekonominin ve toplumumuzun ekonomistlerin çoğu tarafından kullanılan standart rekabetçi denge modelleri ile tam olarak tanımlanamayacağını ileri süren çok sayıda fikir doğurdu.

Davranışsal ekonomi, örneğin, piyasa katılımcılarının pek de akılcı olarak nitelendirilemeyecek şekillerde hareket ettiğini vurgular. Benzer şekilde, enformasyon ekonomisi, rekabetçi olsalar da bilgi kusurlu ya da asimetrik olduğunda (bazıları, diğerlerinin bilmediklerini bilir, son mali çöküntüde olduğu gibi) piyasaların hemen hemen hiçbir zaman verimli olmadıklarını gösterir ki, bu da asla demektir.

Pek çok araştırmanın gösterdiği gibi, sözde "akılcı beklentiler" ekonomi ekolünün modellerini kullanırken bile, piyasalar istikrarlı şekilde hareket etmeyebilir ve fiyat balonları oluşabilir. Gerçekten kriz, yatırımcıların akılcı olmaktan çok uzak olduklarını kanıtladı, ancak mantığın akılcı beklentilerindeki kusurlar (tüm yatırımcıların aynı bilgiye sahip oldukları gibi gizli kabuller) krizden çok önce ortaya çıktı.

EKONOMİ TARİHİNDEN ÖĞRENECEK ÇOK ŞEY VAR

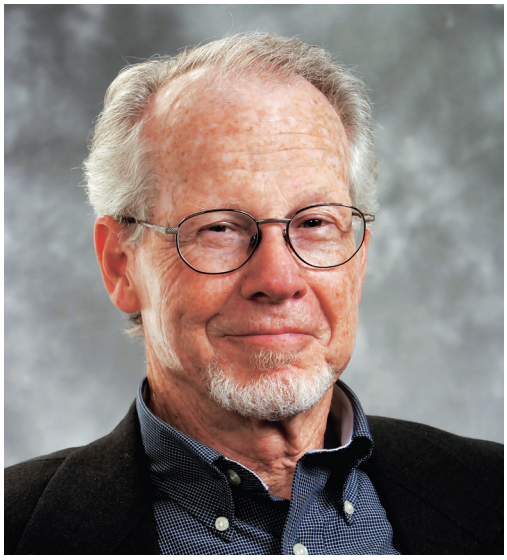
Kriz, yasal düzenlemeye duyulan ihtiyacın yeniden düşünülmesini sağladığı sırada, karmaşık ekonomik sistemimizin nasıl işlediğine ilişkin daha iyi kavrayışlar sağlayacak alternatif düşüncelerin keşfine yeni bir enerji kazandırdı ve belki son felaketin tekrarlanmasını önleyebilecek politikalar arayışına da.

Neyse ki bazı ekonomistler kendini düzenleyen, tamamen verimli piyasaların her zaman istihdam sağlayacağı konusunda diretirken, diğer ekonomistler ve sosyal bilimciler bir dizi farklı yaklaşımı öne sürüyor. Bunların ara-

>> 2009 yılı Nobel Ekonomi Ödülü'nü bu yıl ABD'li iktisatçılar Elinor Ostrom ve Oliver Williamson, "ekonomik yönetişim" alanındaki katkıları nedeniyle kazandı. Indiana Üniversitesi'nde öğretim üyesi olan Ostrom, Nobel Ekonomi Ödülü'nü kazanan ilk kadın iktisatçı oldu.

>> California Üniversitesi'nde görev yapan Oliver Williamson, "özellikle şirketin sınırları olmak üzere ekonomi yönetimi analizlerinden" ötürü İsveç Bilimler Akademisi tarafından Nobel Ödülü'ne layık görüldü.

sında; koşulların çeşitliliğini vurgulayan aracı tabanlı modeller, firmalar arasında karmaşık karşılıklı ilişkilere odaklanan ağ modelleri, ardı ardına iflasların oluşmasına yol açanlar gibi. Hyman Minsky'nin mali krizler üzerine ihmal edilen çalışmasına (otuz yıl önce serbestleşme başladıktan sonra frekansı artan) yeni bir bakış atmaya ve büyüme dinamiklerini açıklamaya çalışan yenilik modelleri bulunuyor.

Ekonomi konusunda şu sıralarda yapılmakta olan heyecan verici çalışmaların çoğu, ekonominin sınırlarını, psikologların, siyaset bilimcilerin ve sosyologların çalışmalarını kapsayacak şekilde genişletmekte. Ekonominin tarihinden öğrenecek çok şeyimiz var. Çevremizdeki mali yeniliğin bütün tantanası konusunda, bu kez devasa ölçekte bir devlet kurtarma planı olmasaydı neler olabileceği konusundaki korkuları artıran, (yeni mali ürünlerin karmaşıklığının şeffaflığı azaltması dışında) bu kriz de geçmişteki mali krizlere şaşılacak derecede benziyor.

Fikirler, bireysel çıkarlar kadar hatta daha da fazla önemlidir. Yasa koyucularımız ve seçilmiş görevliler politik açıdan ele geçirilmişti. Mali piyasalarda, büyük kısmı aşırı serbestîden ve yeni ürünlere yasal yapı getirilmesini sağlayamama yüzünden özel çıkarlar elde edildi. Ancak yasa koyucularımız ve politikacılarımız entelektüel esaretten de mustaripti. Başvuracakları daha geniş ve sağlam bir fikir portföyüne ihtiyaç duyuyorlar.

YENİ EKONOMİK DÜŞÜNCE İNİSİYATİFİ

İşte bu nedenle George Soros'un, buna destek amaçlı Yeni Ekonomik Düşünce İnisiyatifi'nin (INET), Budapeşte'deki Orta Avrupa Üniversitesi'ne büyük kaynak aktarımı yapacağını duyurması heyecan vericiydi. Araştırma hibeleri, sempozyumlar, konferanslar ve yeni bir dergi, hepsi yeni fikirlerin ve ortak çabaların gelişmesini teşvik edecek.

INET'e, içerik ve strateji konusunda tam özgürlük verildi ve başka kaynaklardan da ilave destek alacağı umuluyor. Verdiği tek taahhüt, geniş anlamıyla "yeni ekonomik düşünce". Geçen ay Soros, böyle bir girişime olan ihtiyacı ve olabilirliğini ve nasıl en iyi şekilde ilerlenebileceğini tartışmak üzere, teoriden politikaya, soldan sağa, gencinden yaşlısına, kurumundan kurum karşıtına geniş bir meslek yelpazesinden dikkate değer bir grup ekonomi aydınını bir araya getirdi.

Son otuz yıl boyunca, ekonomi mesleğinin içindeki bir grup kimse, piyasaların kusursuz işlediğini varsayan modeller kurdu. Bu varsayım, piyasaların neden genellikle kusurlu işlediğinin, neden aslında yaygın piyasa başarısızlıkları olduğunun açıklanmasına yardım eden bir dizi geniş araştırma tarafından gölgede bırakıldı.

Fikir meydanları da genellikle olması gerekenden daha kötü şekilde işler. Ekonominin karmaşıklığı konusunda insan yanılabilirliği ve kusursuzluktan uzak anlayışı ile dolu bir dünyada INET, alternatif düşünce kollarının peşinde olmayı vadediyor ve böylece hiç değilse maliyeti büyük bu piyasa kusurunu daha iyileştiriyor.

Telif Hakkı: Project Syndicate, 2009.
www.project-syndicate.org

Son otuz yıl boyunca, ekonomi mesleğinin içindeki bir grup kimse, **piyasaların kusursuz işlediğini varsayan** modeller kurdu. Bu varsayım, piyasaların neden genellikle kusurlu işlediğinin, neden aslında yaygın piyasa başarısızlıkları olduğunun açıklanmasına yardım eden geniş bir dizi araştırma tarafından gölgede bırakıldı.